

EL LLENGUATGE

Partitiu

Es adjectius numerals partitiu, dits també fraccionaris, són els que designen una fracció d'un tot.

Tots els tractats gramaticals solen indicar que aquests numerals són idèntics als ordinals corresponents. Els ordinals, com se sap, són els que indiquen ordre, i es formen, a partir del que correspon al sis, afegint la terminació *-è* (femení, *-ena*) als numerals cardinals respectius, és a dir, *sisè, setè, vuitè*, etc. Per al que correspon al dos s'usa la forma *meiat* (en lloc de l'ordinal *segon*), i de les dues formes, *terç* i *tercer*, de l'ordinal corresponent al tres, només el primer s'usa com a partitiu.

També se solen usar *dècim, centèsim i mil·lèsim*, en lloc de *desè, centè i milè*. I, encara, cal afegir-hi que en lloc de *un terç, un quart, un mil·lèsim*, etc., pot dir-se també *una tercera (o terça) part, una quarta part, una mil·lèsima part*, etc.

Amb aquesta informació que, com hem dit, és l'habitual, sembla que pot obtenir-se fàcilment el numeral partitiu de qualsevol nombre, però el fet és que no deixen de sorgir vacil·lacions quan es tracta dels partitiu que corresponen a nombres molt elevats i, especialment, iniciats, alhora, amb una xifra altra que l'1, vacil·lacions que es poden resoldre, per exemple, en l'ús de l'expressió «unes dues-centes mil mil·lionèsimes de segon» per a designar el temps que resulta de dividir un segon en dos-centes mil milions de parts iguals. Deixant de banda l'ús impropri de les formes femenines, el fet és que *dos-centes mil mil·lionèsims de segon* equivalen, en realitat, a un simple *cinquè de segon*. I la durada infinitament petita de temps a què hom es volia referir s'hauria de designar dient *un dos-centes mil mil-*

ionè de segon, o bé una dos-centes mil mil·lionena part de segon.

Cal veure, per tant, que no és igual *dos mil·lèsims de segon* (un segon dividit en cinc-centes parts iguals) i *un dos mil·lèsims de segon* (Un segon dividit en dues mil parts iguals). A part de recomanar l'ús dels partitiu —de nombres molt elevats— formats amb la paraula *part*, perquè són més clars, cal indicar que la Gran Enciclopèdia Catalana inclou, a l'article «Numerab», un quadre molt complet de la formació de numerals cardinals i ordinals, que resol també, per tant, la dels partitiu, d'acord amb el qual diríem, per exemple, *un quaranta-dos mil·lions cinc-centes mil·lions de segon* (1/42 000), *un dos mil·lions de segon* (1/2 500 000), *un dotze mil·lions de segon* (1/12 000 000), etc.

Albert Jané